

Szommer Edit

Harcoltunk a kilencefejű sárkánnyal

„Jó, akkor most elindulunk. Felkészültél? Mert én készen állok! Mesebeli tarisznyádba bátorságot sütök neked hamuban, mert bátorság kell ahhoz, hogy egyedül végigmenj az úton, a Te utadon, Kicsi Manó, amit csak te tudsz bejárni. Én elkezdek mesélni, és ha elakadsz menet közben, segítek, ne félj...”

(Mirtse Zsuzsa: Égforgató csodagyűrű)

A Budapest IX. Kerületi József Attila Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola hátrányos helyzetű, sajátos nevelésű igényű, beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanulóinak körében – egy irodalmi projekt keretében – kezdtünk el az alsó tagozatosoknak meséket mondani, az erre legmegfelelőbb környezetben, az iskola könyvtárában.

A csoportról

A foglalkozásokon 3.-4. osztályos hátrányos helyzetű gyerekek vettek részt, akik többségükben beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézséggel küzdenek, kiemelt figyelmet, különleges bánásmódot igényelnek. Fontos feladatunk volt, hogy olyan légkört teremtsünk, amelyben könnyen megnyílnak, és képesek lesznek az együttműködésre.

Nem hagyhattuk figyelmen kívül azt sem, hogy több kisgyermeknél komoly beszédértési probléma áll fenn, illetve fejletlen nyelvi készséggel rendelkeznek, és mindehhez társul, hogy tartós, koncentrált figyelmük rövid ideig tart.

Felkészültünk arra is, hogy mind a harmadik, mind a negyedik osztályos csoportban vannak olyan tanulók, akik részéről számítani lehetett lobbanékonyagra, agresszív megnyilvánulásra és a társak felé irányuló gúnyos megjegyzésekre.

A fő célunk tehát az anyanyelvi és a szociális kompetenciák fejlesztése volt, hiszen ezek a gyerekek nagyon ingerszegény környezetből érkeztek. Ahol mindennapi problémát jelent a megélhetés, ott kevesebb figyelmet kap a tanulás és az iskolai teljesítmény. A szülők többségére nem jellemző, hogy minőségi időt töltsenek együtt gyermekeikkel.

Meseválasztás

A fentebb leírt problémákból adódóan olyan meséket szerettem volna bevinni a gyerekeknek, amelyek segítségével elindulhatnak majd az úton, ami segíti őket abban, hogy ne küzdelem, hanem élmény legyen számukra a tanulás és az ismeretszerzés, amelynek során megtapasztalhatják, hogy milyen nagyszerű érzés a társukra való odafigyelés, és átélhetik a csoportos együttlét örömeit. Ahol feltárul számukra egy olyan világ, ami segítségükre lehet akkor, ha egyedül érzik magukat, ha olyan problémákkal találkoznak az életükben, amire egyedül nem találnak megoldást, és ahová bármikor eljuthatnak a mesék, az olvasás segítségével.

Mirtse Zsuzsa gyönyörűen illusztrált *Égforgató csodagyűrű* című mesekönyvét találtam erre a legalkalmasabbnak. Egyrészt éppen a könyv magával ragadó külleme miatt, de mindennél fontosabb szempont volt, hogy a benne rejlő mesék alkalmasak arra, hogy magukba szippantsák a mesét olvasó vagy mesét hallgató kisgyerekeket.

Ezek a mesék – amellet, hogy szép nyelvezetükkel gazdagítják az alsós gyermekek szókincsét és nyelvi kifejezőkészségét – alkalmasak arra, hogy segítségükkel legyőzzék azokat a tulajdonságokat, amelyek gátolják őket abban, hogy teljesebb, boldogabb életet élhessenek.

A kilenc sárkányfej meséje indított el minket az úton. *A Minden Ajtót Nyitó Varázskulcs* című mese meghallgatása előtt kiosztottuk a mesehallgató medálokat, amelyek látszatra csak egy sárkányfejet ábrázoltak. A medálok igazi szerepére csak a foglalkozás végén derült fény. Miután megismerkedtek a manó lány történetével, kibonthatták a sárkányfejes medálokat, amelyek a kilences számot rejtették. Mindannyian boldogan vették tudomásul, hogy a kilences szám lóg a nyakukban. Ezután beszélgettünk ennek a számnak a jelentőségéről, miszerint a számelméletben a kilences a tökéletesség, a teljesség száma. Ahhoz, hogy ezt a teljességet elérjük, és boldogabb életet élhessünk, meg kell küzdenünk sok olyan emberi tulajdonsággal, amelyek akadályoznak minket ennek megélésében. A mesekönyv meséinek segítségével különböző próbatételek elé állítottuk a gyerekeket, amelyek azt a célt szolgálták, hogy sikeresen legyőzzék a sárkány kilenc fejét, és megszerezzék az igazán örülni tudás képességét. A manók és tündérek világában szembetalálkoztak a hazugság, az önzés, a hiúság, a sértődékenység, a kételkedés, az álomtalanság, az idő, a félelem és a varázstalanság sárkányfejével.

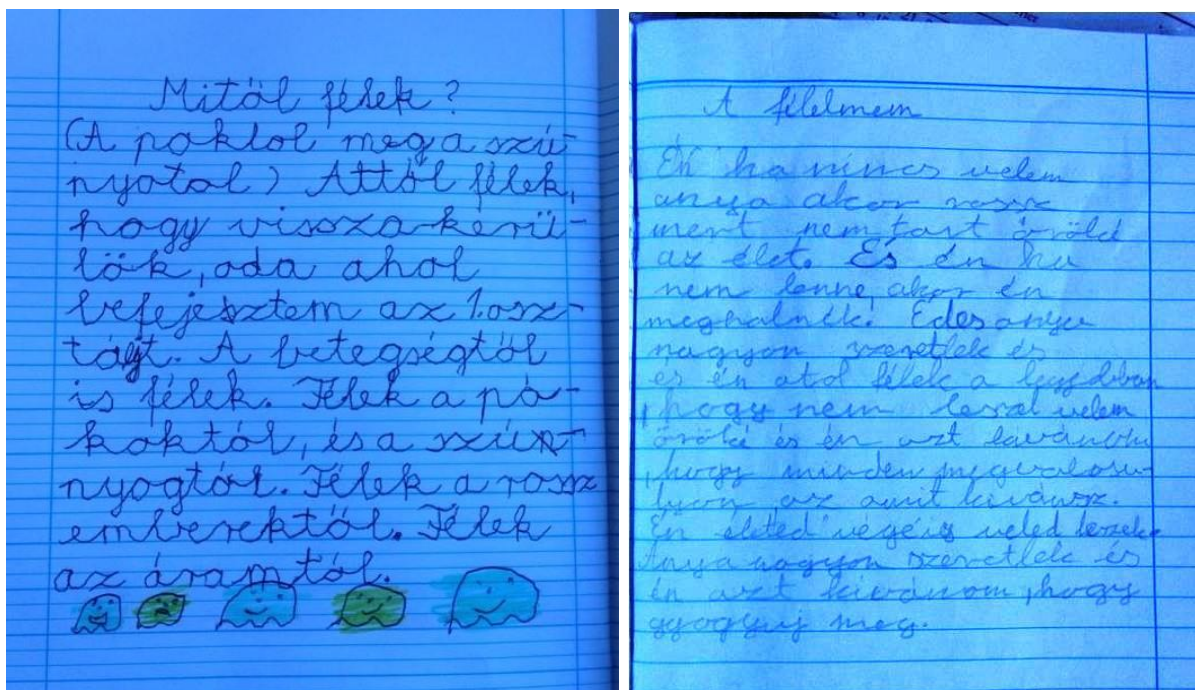
Az első foglalkozás után közösen készítettük el a kilencfejű sárkányt, amivel aztán együtt szálltunk szembe, és a foglalkozássorozat végére mind a kilenc fejét sikerült levágnunk.

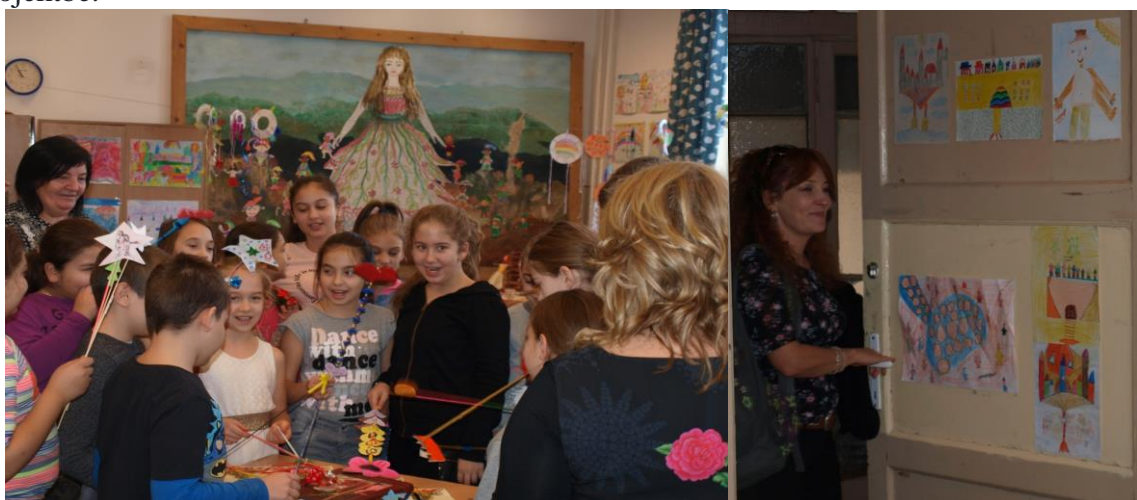
Minden foglalkozáson az adott mese megismerése után kérdések segítségével hívtuk elő a mesével, a szereplők tulajdonságaival és cselekedeteivel kapcsolatos érzéseiket, gondolataikat. Meglepő volt számunkra, hogy a hétköznapiakban önmagukat nehezen kifejezni tudó gyerekeket a történetek arra ösztönözték, hogy a saját életükből hozott példákat – eddig nem tapasztalt önállósággal – tartalmilag összefüggő mondatokban fogalmazzák meg. Passzív szókincsük aktivizálódott, elhangzottak olyan szavak, amelyeket addig nem hallottunk tőlük. Minden foglalkozás végén feladatot kaptak. Többek között nagyszerű mesebefejezések, mesék születtek, lerajzolták álmaik manóvárosát – pl. ahol hamburgert lehet halászni a tavakból, nyalókák és fagyik teremnek a fákon, vagy csodaautóval be lehet járni a világot.

Az álomtalanság sárkányfejével vívott csata során érdekes, egyedi álomfogók készültek, és a következő foglalkozásra mindenki elhozta az álmait, azokat is, amelyeket ébren álmodott.

A félelem sárkányfejével való küzdelem során megrendítően őszintén beszéltek a félelmeikről.

A varázstalanság sárkányfejének legyőzéséhez olyan varázsigék születtek, amelyekben a különleges varázsszavak mellett megfogalmazták a saját kívánságaikat. A hatásos varázslás érdekében dekoratív, kreatív varázspálcák készültek. A feladatokat legsikeresebben teljesítők közül került ki a hős, aki a következő foglalkozás elején levághatta a sárkány fejét, és két kisgyerek „varázscsokit” kapott. Az aznapi hősünket és a két jutalmazottat közösen választottuk ki. A foglalkozásokon a gyerekek tanulták az önmagukra és az egymásra való odafigyelést, egymás meghallgatását, egymás érzéseinek tiszteletben tartását és az együttgondolkodást. A mesék hallgatása során – a tanórákon az összpontosított figyelemre csak rövid ideig képes gyerekek – végig odaadó figyelmet tanúsítottak. Lelkesedésük határtalan volt, olyannyira, hogy otthon a manuális feladatok minél sikeresebb teljesítése érdekében segítségül hívták a szüleiket is, így vonódtak be a szülők szinte észrevétlenül a projektbe.

Jó érzés volt látni, hogy mennyire tudnak örülni egymás sikerének. Hatalmas, felejthetetlen élmény volt számukra a projektzárás, amelyen az erre az alkalomra készített varázspálcák és varázsigék segítségével elővarázsoltuk a „mesekönyvből” Mirtse Zsuzsát, aki beszélt nekünk a népmesékről, a mesekönyv születéséről, és tudatosította a gyerekekben,

hogy a sárkány az igazán pusztító, rossz tulajdonságok jelképe, ezért minden sárkányfejtől meg kell szabadulni. Alkudozni nem szabad a sárkánnyal, hiszen nem élőlényről van szó.

Ezután Zsuzsával közösen értékeltük a gyerekek munkáját és kiosztottuk a jutalmakat. Két kisgyerek kapott égforgató csodagyűrűt, és négyen kaptak minden ajtót nyitó varázskulcsot azért, mert elindultak a jó úton, legyőzték az akadályokat, de a jelen élethelyzetükből adódóan nagy szükségük van még kapaszkodóra.

A kilences számot ábrázoló medált – szintén kapaszkodónak – minden kisgyerek megkapta. Sajnálkozva vették tudomásul, hogy ezzel az alkalommal a sárkányfejek meséinek a végére értünk. Valóban véget ért a mesékkel való közös munkánk, de a sárkányfejekkel való küzdelem tovább folytatódik. Elég felhívni a figyelmüket, amikor azt tapasztaljuk, hogy a sárkány valamelyik feje nőni kezd, máris jobban figyelnek önmagukra és egymásra is. Mint osztálytanítóknak, számunkra az volt kivételes hozadéka ennek a projektnek, a meséknek, hogy a gyerekek más, az eddig megszokottnál őszintébb, kedvesebb lényüket tárták elénk.

(Nyomtatásban megjelent: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2018. november, 44–47. p.)